

BROEKER BIJDRAGEN

UITGAVE VAN DE VERENIGING "OUD BROEK IN WATERLAND"

Verschijnt 2 tot 4 maal per jaar
Wordt aan de leden gratis toegezonden

Nr. 6 (september 1974)

Gehele of gedeeltelijke overname van
de inhoud slechts na goedkeuring.
Copyright. Redactie-adres :
De Erven 26, Broek in Waterland

DE LAAN EN 'T LAANTJE

Over het dorpsdeel, dat sinds de 17de eeuw wordt aangeduid als De Laan, zijn enkele interessante, nog niet gepubliceerde, bijzonderheden te vertellen.

Het buurtje ontstond aan de noordoost wal van de - toen nog niet drooggelegde - Broeker Meer, aan lager wal dus, maar tegen de zuidwesten winden beschermd door een vrij groot eiland, De Nes genaamd. Dit eiland begunstigde het ontstaan van De Laan, een uitstulping van de "Middelbuurt" van het dorp, die echter niet tot het oudste gedeelte behoort. Het "Noordeinde" (Roomeinde en Leeteinde) en het "Zuideinde" waren veel eerder bewoond; daar hadden de dorpingen minder te duchten van storm met opdringend water; het Dee en het Zuider-Ee boden een goede haven voor hun schepen.

Vóór de drooglegging van de Broeker Meer in 1628 was De Laan al voor een groot deel bebouwd, het noordelijk en het zuidelijk deel waarschijnlijk eerder dan de strook aan de westzijde. Zo weten we dat op de plaats van de huidige percelen Dorpsstraat 12 en 14 al vóór het jaar 1616 een hofstee stond, evenals op de achter deze hofstee gelegen werf, thans De Laan 2.

De panden aan de zuidzijde van De Laan (in de 17de eeuw aangeduid met "Saksteeg"), waarvan de erven grensden aan de uitloper van de Meer, worden ook reeds in de jaren 1614-1618 genoemd. Daarentegen wordt van de huizen en erven, thans De Laan nrs 6, 8/10, 16 en 18 pas omstreeks 1632 in het Rooiboek gewag gemaakt, dus na de drooglegging. 1)

Het grote middenstuk, waar omheen aan drie zijden huizen stonden, ook in officiële stukken steeds 't Laantje genoemd, heeft van Rooimeesteren kennelijk veel aandacht opgeëist. Vóór het jaar 1654 was het een onbebouwd stuk grond, in handen van Jacob Florisz. Vink 2), waarop "beesten" werden gehouden. Op 10 november 1654 werd door Schepenen van Broek een klacht behandeld tegen deze Vink. Als eisser trad op Claas Muusz. Boffes "so voor hem selven en als last en Procuratie hebbende" van

de andere bewoners van de noord- en westzijde van De Laan. Gedaagde werd "gecondemneert" aan de noordkant van 't Laantje "alsnog te maken en te onderhouden een bequaame Schuttinge en afheijninge in plaatse van de Sloot aldaar voor desen geweest ten Eijnde de voorschreven banweg vrij en onverhinderlijk... mag worden gebruikt sonder dat Eenige beesten...de banweg sullen mogen Incommoderen ofte hinderlijk sijn." Dank zij dit geschil weten we dat het Laantje voordien aan vier zijden door een sloot werd begrensd.

Wie gelijk kreeg vermeldt de historie niet, maar wel weten we dat de meest afdoende oplossing werd gekozen: genoemde Claas Muusz. Boffes koopt zes weken later het hele Laantje "groot 123 Roed" van Jacob Florisz. Vink!

Claas Muusz. Boffes 3) die ten tijde van deze transactie reeds aan De Laan woonde (thans nr 6), welk huis hij twee jaar later uit de onverdeelde boedel van zijn vader in eigendom zou verkrijgen, verkocht op 8 februari 1658 het zuidelijke deel van 't Laantje ("is omtrent de Helft") aan Pieter Pietersz. Bleij, Mr Timmerman, voor de som van 600 Carolus gulden. De grond was bestemd voor zijn "houttuijn", die voordien op Het Eiland lag. Deze Pieter Bleij, alias Pieteroom, was een ondernemend, maar ook een bijzonder populair en gezien man, aan wie het dorpsbestuur vaak advies vroeg. Dank zij een gedicht, dat nog in de vijftiger jaren van deze eeuw opgeld deed in Broek, is de herinnering aan hem tot op onze tijd blijven voortleven. Het gedicht 4) verhaalt dat "voor een tachtig jaar, of langer, licht geleên" in Broek een "rijke vrijer, vrij bejaard" leefde, die de naam droeg van Pieteroom. Hij "voer tweemaal in ieder week om koopmanschap naar steê" maar bleef „ongekwetst" voor het Amsterdamse vrouwelijk schoon! Pieteroom was echter wel een slaaf van de tabak, en zijn huishoudster had hem daar al vaak over gekapitteld! Haar schone straatje werd door Pieteroom, als hij in de deur een pijpje stond te roken "deerlijk ontsierd." Trijntje wist daar echter wel raad op en raadde hem aan in de stad een pijpedop te kopen. Dat stond Pieteroom wel aan en hij ging in de stad op zoek naar een zilveren pijpedop. Enfin, hij vind "er een in een zilverwinkel, waar hij geholpen wordt door een „hupsche meid", en waar hij terstond verliefd op wordt! Hij vraagt haar zelfs "als bruid", maar het meisje, die in hem door zijn "met goud gespekte beurs" een Broekenaar ontdekt, moet hem helaas zeggen "dat ze verzeid is". Het gedicht eindigt met een moraal, waarin vrijers, die een blauwtje hebben gelopen, evenals Pieteroom hun geest maar in lijdzaamheid moeten bezitten. "En zoo ge eens meent, dat u de min

"Door d'ouderdom ontsluit,

"Ziet hoe ze door de schoorsteen van

"Het pijpedopje kruipt!

De begrenzing naar het noorden van Pieroom's deel van het Laantje werd in de koopcedul uit 1658 aldus aangegeven: "Regt door rooijende van de Suijdkant van

't Venster dat in 't huijsje staat daar Reijer Jacobsz. in schoenmaakt 5) tot Lijnregt op de Noteboom aan die in Trijn Jacobs Tuijn staat" (thans De Laan 8/10). 6)

Claas Muusz. Boffes behield zelf het noordelijk deel van het Laantje en bedong o.m. "een hennen hokje om hennen in te houden (!) in Pieter Bleij zijn houttuijn". Op dezelfde dag kocht Pieteroom van de eigenaar van het huis en erf, thans nr 16, "de Gerechtigheid om een sloot of vaart te schieten door de sloot en werf" van de verkoper, waarbij Pieteroom vrije doorvaart bedong, en anderzijds de kosten van de beschoeiing aan die zijde "van 't Ee af tot de sloot van 't Laantje toe" voor zijn rekening nam. Blijkbaar werden geen afspraken gemaakt met de eigenaren van de erven aan de andere zijde van de sloot, wat de oorzaak was van veel geharrewar.

Reeds een maand te voren diende Pieteroom bij de Vroedschap een request in, waarbij hij verzocht "om een opening te hebben in de Weg...tot een doorvaart aan 't Laantje dat hij van meening is te betimmeren". De Vroedschap stond het verzoek toe en Schepenen verleenden vergunning aan Pieteroom "om het gat in de Gouw... 13 Voet wijdt te mogen maken Ende daar over te leggen Een Brug van 5 Voeten breed binnen zijn Leeningen en dat met bequaame Leeningen aan wedersijden" En daarmee verkreeg Pieteroom via deze "Nieuwe Sloot" verbinding met het open water.7)

Na zijn overlijden kwamen via zijn erfgenamen stukken van het Laantje in handen van o.a. Harde Jansz., t.w. "Een Erf met timmerschuur Loos & tuijn" en Jan Cornelisz. Noom "Een Erf van 50 Roeden aan de Westzijde van des Verkopers huijs". Dit huis, thans Dorpsstraat 20/24, wordt in 1733 eigendom van Gerardus Gisius, Mr Chirurgijn, welk beroep vervolgens door Frans Lodewijk Basse, Simon Daniel Valk, Jurriaan, Dirk en Cornelis Munnich tot omstreeks 1840 aldaar wordt uitgeoefend. 8) De fraaie voorgevel uit de eerste helft van de 18de eeuw is vrijwel intact bewaard gebleven. 9)

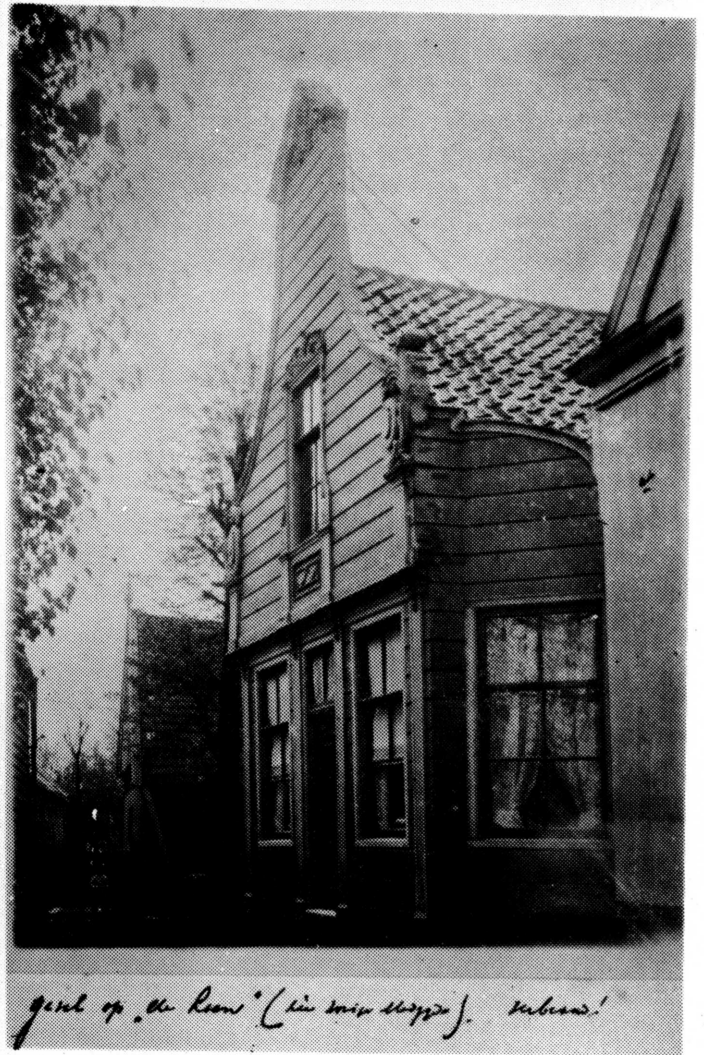
Ten slotte nog iets over enkele huizen aan De Laan. Het reeds genoemde huis, dat op de plaats stond van nr 6, werd in de eerste helft van de 18de eeuw bewoond door Klaas Ploeger, "Coopman", die "paart en wage" hield, en in de jaren 1730/31 Burgemeester van Broek was. In 1742, bij gelegenheid van zijn aanslag in de nieuwe personele belasting werd hij getaxeerd als de op drie na vermogendste Broeker.

Op het huidige nr 14 woonde van 1658 tot 1729 Klaas Muusz. Admiraal, die gedurende achttien jaren het ambt van Schout bekleedde. Op deze plaats werd in de 18de eeuw een fraai huis gebouwd, dat in het jaar 1914 tezamen met het belendende huis - thans nr 8/10- helaas door brand werd verwoest. (zie de foto)

Het huis ten zuiden van de, omstreeks 1950 gedempte Nieuwe sloot (nr 18) is waarschijnlijk het oudste huis van Broek. In 1777 was het nog een kleine boerderij, die uitgebreid werd met een "koehuijs" tegen het erf van het belendende huis, thans nr 16.

Het pand nr 22/28 had blijkens een geschilderd schoorsteenstuk in een van de kamers een rijke barokgevel. In 1742 werd het bewoond door Jelle Witsz., Mr. Timmerman. Op het erf van nr 30/36 stonden tot 1652 twee huizen. Het oostelijk gelegen pand werd in dat jaar afgebroken en beide erven werden verenigd. Deze uitbreiding maakte het mogelijk om aan de achterzijde de grote dwarsarm uit te bouwen. Boven de achterdeur in het oude gedeelte was in 1910 nog een fraai gestoken kalf intact.

Ten slotte het huis nr 38/42, dat vrijwel geheel in de oorspronkelijke 17de eeuwse vorm met woonvierkant, bewaard bleef. Het wordt in het Rooiboek in 1614 voor het eerst genoemd. Boven de dooddeur prijkte tot voor enkele jaren een zeer fraai gestoken kalf met een allegorische voorstelling en het jaartal 1659. Vermoedelijk kreeg het huis in dat jaar zijn huidige vorm. Het is een schande dat de eigenaar dit interessante huis moedwillig ten onder laat gaan.

A.P. Bruigom

- 1) In 1651 kreeg de Vroedschap "octrooij" van de Staten van Holland en Westfriesland om jaarlijks "vijf goede mannen" aan te wijzen, die als „Rooijmeesteren" het toezicht hadden over de vaarten, sloten, afscheidingen van erven, overgangen en opscheppingen van beesten, waarvoor de Vroedschap in de loop der jaren verschillende keuren uitvaardigde. Alle uitspraken werden opgetekend in

het „Rooijboek“, dat berust in het oud-archief van de Gemeente Broek in Waterland.

- 2) Deze Jacob Florisz. Vink was, evenals zijn vader en broer Jan, verschillende jaren lid van de Broeker magistratuur en bekleedde het ambt van Schepen en Rooimeester.
- 3) Ook Claas Muusz. Boffes behoorde tot de notabelen van het dorp, en ook hij was een aantal jaren Schepen en Rooimeester.
- 4) Het gedicht werd indertijd graag voorgedragen door de heer Chr. Bakker (1879-1961), die het van zijn grootvader, J. Bakker Dzn kreeg. De dochter van de eerstgenoemde, Mevrouw M. Rensink-Bakker te Aalden was zo vriendelijk mij de tekst ter beschikking te stellen.
- 5) Thans Dorpsstraat 11/15. In 1631 kocht Floris Jacobsz. Vink dit pand, zijnde een herberg "uijthangende De Prins van Orangien". Van 1825 tot 1900 dreef de bekende Aaltje Fregeres aldaar haar antiekhandel. W. van Engelenburg verhaalt in zijn courantenartikel "Menschen en gebouwen uit Broek in Waterland" dat Aaltje bij gelegenheid van de kermis lustig de fidel liet gaan om 't jonge volk te believen, en hoe men in "de Druif", zooals de herberg...heette, een stevig glas wijn dronk."
- 6) W. van Engelenburg vermeldt in het in de vorige noot genoemde artikel in de Provinciale Noordhollandsche Courant enigszins ongenueanceerd "in 1659 werd de geheele zuidzijde van de Laan gekocht door Pieter Pietersz. Bleij." De percelen De Laan nrs 16 tot 44 zijn echter nimmer in zijn bezit geweest.
- 7) Copieën der originele stukken uit 1654 en 1658 berusten eveneens in het oud-archief in het Gemeentehuis te Broek in Waterland.
- 8) De beide laatstgenoemden waren in 1821 medeoprichters van het "Broeker Nut", officieel: het Departement Broek in Waterland der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.
- 9) Tot 1907 was dit het enige woonhuis op het Laantje, dat verder in beslag werd genomen door een boomgaard en groententuin. In dat jaar werd het huis Dorpsstraat 16 gebouwd, in latere jaren gevolgd door de nrs 18 en 24.